

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

Основна информация:

Име на курса: **ПОЛИТИКА, ИКОНОМИКА, ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА ХХ ВЕК**

Лектор: Проф. д-р Илияна Марчева

Телефон: 0884 761154

Имейл: imarcheva@abv.bg

Език на преподаване: Български.

Хорариум: 30 часа.

Анотация (до 150 думи):

Целта на курса е да запознае с основните социално-икономически и културни процеси в България и обуславящите ги външно- и вътрешно политически решения от средата до края на ХХ век. Те очертават особеностите на индустриалното общество от съветски тип в България и неговото трансформиране в информационна по време на прехода към демокрация и пазарна икономика.

Българският случай е представен на фона на сходните синхронни процеси в Източна Европа и СССР, образуващи по време на Студената война обособения военно-политически, стопански и идеологически Източен блок.

При интерес от страна на слушателите е предвидена втора част на курса, в която се разглеждат основните проблеми на прехода на България (1989-2007) – установяване на парламентарната демокрация, работеща пазарна икономика и приемането на страната в НАТО и ЕС.

Курсът е предназначен за докторанти от хуманитарните и обществените науки като социология, етнология, изкуствознание, история, икономика.

Тематично съдържание на курса (кратко описание по теми или модули):

Теми:

1. Дебатът за стратегиите за изграждане на индустриално общество 1944 - 1947 г.

История на дебата за насоките на икономическо развитие на страната и настъплението на индустриализма срещу аграризма. Понятия, историографски дебати, етапи. Възгледите на политическите партии и обществени кръгове за бъдещите насоки на стопанското развитие и тяхната обусловеност от вътрешни и външни фактори. Студената война и предопределеността на възприетия модел на индустриално общество.

2. Съветизацията на българското общество 1944 - 1953 г.

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

Политическата борба 1944 -1947 г. под контрола на Кремъл и под шапката на Съюзната контролна комисия. „Народната демокрация“. Пряката съветизация на системата на управление на обществото и икономиката 1948-1953 г. Репресии срещу политическата опозиция и интелигенцията. Борбата с „врага с партиен билет“: икономическите и политически мотиви в случая "Трайчо Костов"1949 г. ; „Големият заговор" и монтираните процеси срещу стопанските дейци и министри 1949-1953 г.

3. Политическите борби в БКП 1953-1962 г. г. и техните социално-икономически последици.

Преструктуриране на икономическото пространство - етапи, процеси, резултати 1944 - 1953. “Новият курс” 1953 - 1955 г. Първата вълна на десталинизация.

Преодоляване на автаркизма и опитите за ускорение на модернизационните тенденции: "големият скок" 1958-1960 г.; 20-годишната програма за строителство на комунизма 1962 - 1980 г.

4. Ерата на Тодор Живков 60-80-те години на ХХ век – изграждане на индустриално общество от съветски тип.

Втората вълна на „десталинизация“. Настъплението на технократите в управлението на страната и опити за реформи. Политиката за НТР и преходът към интензивни фактори на икономическия растеж. “Застойните” реформи 1971-1976 г.; Първият енергиен шок и неговото отражение върху икономиката. „Новият икономически механизъм“ 1979-1982 г. Кризата на външния дълг в края на 70-те и в края на 80-те години.

5. Външно-политически и външно-икономически фактори за развитие на индустриалното общество в България.

Отношенията България - Съвета за икономическа взаимопомощ - предимства и недостатъци. Жалони в интеграционните процеси в СИВ: 1949 – 1956 г.; 1958 - 1962; 1975; кризата 80-те години и разпадането на съвета 1991 г. България и развитите страни. България и Третия свят.

6. „Перестройката“ на съветския тип индустриално общество и нейното проявление в България 1985-1989. Ролята на съветския фактор в социално-икономическите и политическите процеси. „Гласността“ срещу Тодор Живков. Юлската концепция 1987 г. Политически борби. Свляянето на Живков от власт.

7. Урбанизацията и социалната стратификация на българското общество.

Особености на решаване на аграрния въпрос в България:колективизацията,уедряването и индустриализация на селското стопанство, кризата от 80-те, Указ 922. Демографският преход. Социалната стратификация на българското общество 1958 - 1989 г.Урбанизация – етапи и

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

проявления. Управление на трудовите ресурси. Социалната политика и нейните опити да удовлетворява консуматорски нагласи при постоянен дефицит.

8. Образователната политика в преследване на целта – всестранно образовани работници.

Преустройство и идеологизация на учебното дело 1944 – 1989 - етапи, промени, резултати.

Създаване на вярна на комунистическата власт „народна интелигенция“ – институции и закони. Рабфак и системата на привилегии за достъп до висше образование.

9. Културната политика на комунистическия режим

Чистки в културните институции: 1944-1947; съветизация на културния живот – институции, цензура, методът на социалистическия реализъм - края на 40-те-1956 г. ; възраждане на национализма и реформите на Людмила Живкова 60 - 70-те.; интелигенцията срещу властта – десидентска култура 1970-80-те години.

10. Преходът към пазарна икономика, постмодерна социална структура и информационно общество през 90-те години на ХХ век. Вашингтонският консенсус. Реформите за реструктуриране на икономическото и социалното пространство – аграрната реформа 1992-2001, приватизацията 1990-2007, и техните икономически и социални резултати. България и ЕИО/ЕС 1986 – 2007 г.

Форми на обучение и оценяване:

Курсът е едносеместриален, с хорариум 30 ч. От тях 24 ч. лекции, 4 ч. семинарни занятия и 2 ч. провеждане на изпит.

Крайната оценка се формира чрез три форми (компонента): 50% курсова работа и 50% - изпит.

Компетентности, придобити в резултат на обучението (3-5 точки):

Курсът има за цел да формира:

- 1) **знания** за история на установяването, развитието и кризата на индустриалното общество в България в условията на лява диктатура и блоково разделение на света.
- 2) **умения** за анализ на връзките между външно и вътрешно-политическите и социално-икономически и културни процеси на индустриалното общество на примера на социалистическа България.
- 3) **представи** за историята на прехода към пазарна икономка и парламентарна демократизация на България като условия за преход към информационното общество.

Литература:

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

1. *Вачков, Даниел, Мартин Иванов.* Българският външен дълг 1944-1989. Банкрутът на комунистическата икономика. С., 2008.
2. *Еленков, И.* Културният фронт. Българската култура през епохата на комунизма – политическо управление, идеологически основания, институционални режими. С., 2008.
3. История на българите. Т. III. От Освобождението (1878) до края на Студената война (1989). Под ред. на акад. *Георги Марков*. С., 2009.
4. История на Народна република България. Режимът и обществото. Под ред. на *Ив. Знеполски*. С., 2009
5. Изследвания по история на социализма в България 1944-1989, том. 2, С., 2010.
<https://www.scribd.com/document/458861458/%D0%98%D0%B7%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BF%D0%BE-%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B0-%D0%B2-%D0%91%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F-1944-1989-2010-pdf>
6. *Исусов, Мито.* Сталин и България. С., 1991.
7. *Калинова, Евгения, Искра Баева.* Българските преходи 1939–2002. С., 2002; Българските преходи 1939–2005. С., 2005., трето изд. С., 2010.
8. *Калинова, Евгения,* Българската култура и политическият императив (1944-1989), Парадигма, 2011.
9. *Марчева, Илияна.* Тодор Живков – пътят към властта. Политика и икономика в България 1953–1964 г. С. б. г. (2000)
10. *Марчева, Илияна.* Политиката за стопанска модернизация в България по време на Студената война, Летера, 2016.
11. *Огнянов, Любомир.* Международни отношения и външна политика на България (1944-1989), Парадигма, 2021.
12. *Самуилова, Симона.* Пробиви в Студената война: образователните обменни програми на САЩ във ФРГ и НРБ. С. 2017.
13. *Христиди - Маринова, Румяна.* Българското образование между съветизацията и традицията 1948-1959, С., 2006.

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

14. Христиди - Маринова, Румяна. Висшето образование в България от съветските до болонските реформи, С., 2013.

15. Христова, Наталия. Специфика на българското “дисидентство”. Власт и интелигенция 1956–1989 г. Летера, 2005.

16. Чичовска, Весела. Политиката срещу просветната традиция. С., 1995

Допълнителна информация (по желание) (например: специални изисквания, лабораторно оборудване, предварителни знания):

.....
.....
.....